

# AKTIV LANDSBYGD

Till Södermanlands lantbruk och landsbygd | #03 2023

## JORDBRUKETS ROLL I KLIMATARBETET

Utblick:  
**RISE**

TEMA:  
**FRAMTIDENS  
JORDBRUK**

Mer i detta nummer: Jakt, en förutsättning för växtodling på Abbotnäs säteri | Snabb digitalisering





## Sörmlands artrika slättbygd 12



## Landsbygdsdirektörer på besök 4

# Nr 03 2023

Nästa digitala nummer kommer ut i december

- 03** Ledare
- 04** Sörmländska lantbruk i fokus när Sveriges landsbygdsdirektörer besökte länet
- 05** Investeringsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar i Landsbygdsprogrammet och den Strategiska planen
- 05** Snabb digitalisering – men inte för alla
- 06** Hotfulla nya ogräs
- 07** Får du inte plats med dina djur i ladugården?
- 08** Risker med import av foder och strö
- 08** Nytt samarbetsprojekt – för en effektiv viltförvaltning
- 09** Jakt, en förutsättning för växtodling på Abbotnäs säteri!
- 10** Jordbrukets roll i klimatarbetet
- 11** Ett rikt odlingslandskap
- 12** Ny stor satsning för växt- och djurliv i Sörmlands slättbygd
- 14** Stöd inom Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet
- 15** Mer betesbaserad nöt- och lammproduktion säkrar både klimat och miljö
- 16** Har du fått ett brev med uppmaning att skicka in geotaggat foto
- 17** Växtföljd - Nytt grundvillkorskrav 2024
- 17** Utbetalningsplan för jordbrukarstödet 2023
- 18** **Utblick:** Kunskapsnav ska lyfta animalieproduktionen
- 19** Jordbrukets energiförsörjning efter år 2030
- 20** Fem frågor



## Betesbaserad nöt- och lammproduktion 15



## Hotfulla nya ogräs 6

## Välkommen till ännu ett nummer av Aktiv Landsbygd!

**Sommaren har inneburit stora påfrestningar** för länets jordbruksföretagare med torka och regn i fel ordning. Många företagare redovisar stora ekonomiska bortfall och vi får gå långt tillbaka i historien för att hitta motsvarande dåliga år. Många av er har kontaktat oss och uppskattat att länsstyrelsen agerade snabbt, gav korrekt information och inte orsakade merarbete för företagarna i en redan ansträngd situation.

**Detta nummer handlar om Framtidens jordbruk.** Med sommarens svåra väder i ryggen är det lätt att börja fundera på hur jordbruket kan stärkas inför framtida utmaningar. I detta nummer kan du bland annat läsa om ny energiteknik, innovationer för hållbar hantering av mineral- och stallgödsel, tips på hur du hanterar invasiva ogräs samt ett nytt kunskapsnav om animalieproduktion som är tänkt att stärka svenskt jordbruk med ökad produktivitet och lönsamhet.

**Frågan om beredskapen inom jordbruket** blir alltmer aktuell. Det pågår ett nationellt utredningsarbete och det finns även en tydlig ambition från länsstyrelsen och från Jordbruksverket att beredskapen ska vara god ända ned på gårdsnivå. Länsstyrelsen ser ett behov av att kartlägga beredskapen i länet och därefter lämna konkreta förslag på hur den kan förbättras.

**Nyligen besökte Sveriges alla landsbygdsdirektörer** Södermanlands län för att under tre dagar lära sig mer om jordbruksföretagens olika försörjningsstrategier. Efter inledande föreläsningar av Johan Varenius från Agro Sörmland och Roger Tiefensee från Sörmlands Matkluster studerade vi exempelvis kycklingproduktionen på Röhl's gård, mjölkproduktionen på Womtorp Lantbruk & Entreprenad, växtodlingen vid Stora Lövhulta Gård och uppfödningen av kalvar vid Lindholms gård AB. Peter Reuterström bjöd på uppmuntrande ord när han meddelade att så länge som jordbruket har en produktion som tillhör den översta fjärdedelen i riket så finns det också god lönsamhet i företaget.

**På grund av aviserade besparingar** på länsstyrelsen nästa år så kommer landsbygdsavdelningen dessvärre att pausa utgivningen av tidningen Aktiv Landsbygd. Du kan dock redan nu skriva upp dig som prenumerant på våra digitala utskick genom att kontakta oss på: **aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se**. Du hittar även relevant information på vår Facebooksida (Länsstyrelsen i Södermanlands län) och på Länsstyrelsens webbplats: **www.lansstyrelsen.se/sodermanland**. Om du har några frågor och/eller synpunkter kan du även kontakta oss via länsstyrelsens växel: 010-223 40 00.

**Christopher Lagerqvist, Landsbygdsdirektör, FD**



LÄNSSTYRELSEN  
Södermanlands län

### Länsstyrelsen i Södermanlands län

Avdelningen för landsbygd

Besöksadress:

Stora Torget 13 Nyköping.

Postadress:

611 86 Nyköping

### Brev som gäller jordbrukarstöd (SAM-ansökan) ska skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län,

Jordbrukarstöd, 611 86 Nyköping

### Brev som gäller projekt- och företagsstöd samt miljöinvesteringar ska skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län,

Landsbygdsutveckling, 611 86 Nyköping

### Länsstyrelsens växel:

010-223 40 00

### Jordbrukarstöd/SAMinternet:

0771-67 00 00

### Djurskydd jourtelefon:

010-223 41 50

### Rovdjur jourtelefon:

010-223 41 80

### Rovdjursobservationer:

www.skandobs.se

### Våra resursbrevlådor:

jordbrukarstod.sodermanland@lansstyrelsen.se

landsbygdsstod.sodermanland@lansstyrelsen.se

viltforvaltning.sodermanland@lansstyrelsen.se

**AKTIV**  
LANDSBYGD



**Aktiv Landsbygd** utkommer med fyra nummer

2023 varav två digitala och utges av

Länsstyrelsen i Södermanlands län

**Redaktion:** Emelie Envall, Bodil Hahn och  
Johanna Thelin

aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se

**Produktion:** Idermark och Lagerwall Reklam AB

**Omslagsbild:** Petter Haldén

**Tryck:** Taberg Media Group. Tryck och papper är  
Svanenmärkt



# Sörmländska lantbruk i fokus när Sveriges landsbygdsdirektörer besökte länet

**I augusti fick flera sörmländska gårdar visa upp sina verksamheter när landsbygdsdirektörerna från Sveriges 21 länsstyrelser höll sin årliga konferens i länet.**

Text: Annika Backlund och Johanna Haugness Foto: Jan-Erik Dalmo

På programmet stod bland annat frågan om jordbrukarnas försörjningsstrategier och hur länsstyrelserna på olika sätt kan främja en levande landsbygd och ett livskraftigt, hållbart jordbruk.

Förutom länsstyrelsernas landsbygdsdirektörer deltog även representanter från bland annat Regeringskansliet och Jordbruksverket. Under de två konferensdagarna besökte deltagarna gårdar i Södermanland med kycklingproduktion, nötkreatur, mjölkproduktion och växtodling, bland annat Womtorp Lantbruk & Entreprenad och Röhls gård. Målet var att visa upp goda exempel och positiva erfarenheter från dagens jordbruk.

– Det här är framgångsrika företag med en särskild berättelse som vi kan lära av och som visar upp Sörmland på bästa möjliga sätt. Dessa gårdar är exempel på hur man kan göra för att överleva och försörja sig på jordbruket, vilket ju mindre än 2 procent av Sveriges befolkning gör idag, säger Christopher Lagerqvist, landsbygdsdirektör på Länsstyrelsen i Södermanlands län. Vägen framåt, menar Christopher, är stordrift, rationalisering, och högproduktivitet i jordbruket. En trend som syns även i Södermanland, med färre aktiva jordbruk som äger allt större ytor av åkermark. Det alltmer rationella jordbruket lär enligt honom också innebära att maskinparken kommer att expandera ytterligare.

– Här ser vi att ny teknik redan är på gång och det tror jag kan bli en fråga som kan behöva bevakas och kanske regleras framöver.

Christopher Lagerqvist beskriver hur denna omställning sker successivt och automatiskt, till skillnad från exempelvis andra stora omställningar i jordbruket som drivits fram av politiska beslut, inte minst Sveriges inträde i EU.

Ett samtalsämne under konferensen var hur länsstyrelserna arbetar för en effektiv administration kring utbetalning av stöd till lantbrukare. Syftet med studiebesöken var att få se mer av de konkreta, aktuella utmaningarna företagen har.

– Vi hade något av en perfekt storm i somras. Det regnade när det skulle vara torrt och det var torrt när det skulle regna. Här ser vi stora förluster och ett av jordbrukarnas sämsta år under de senaste 30–40 åren. I Sörmland var vi ändå först ut i våras med tydlig information om hur vi skulle bedöma ansökningarna kring stöd till följd av torkan, något som vi också fått mycket uppskattning för från våra jordbruksföretag.

## **Vilka insikter och erfarenheter tar du med dig från konferensen?**

Några utmaningar är bland annat generationsväxlingen och vikten av att bevara högproduktiv jordbruksmark i produktion. Inte minst med tanke på beredskap för kris och krig. Vad gäller beredskapen i jordbruket återstår ett kartläggningsarbete för oss på länsstyrelserna. Vi kommer att ansöka om medel för att arbeta vidare med frågan i samverkan med Västmanland, Örebro, Uppsala, Gotland och Stockholms län. ■

Besök hos spannmålsproducenterna Karola och Peter Reuterström på Stora Lövhulta Gård.



# Investeringsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar i Landsbygdsprogrammet och den Strategiska planen

## Här kommer några punkter att tänka på om du ska ansöka eller skicka in kompletteringar för något av ovanstående stöd

- Det är viktigt att du har rätt kontaktuppgifter i din ansökan om stöd/utbetalning. Det är även viktigt att du anger en e-post som du läser regelbundet.
- Om du får en kompletteringsbegäran från länsstyrelsen är det viktigt att du svarar innan sista svarsdatum som framgår av begäran.
- Vid en komplettering är det viktigt att du skickar in de uppgifter länsstyrelsen begärt in. Missar du något kan det leda till avdrag eller avslag.
- Om du är osäker på vad som ska kompletteras, eller har andra frågor, är du välkommen att kontakta länsstyrelsen på e-post [landsbygdsstod.sodermanland@lansstyrelsen.se](mailto:landsbygdsstod.sodermanland@lansstyrelsen.se)
- Alla kompletteringar som länsstyrelsen begär in ska i första hand skickas in via Jordbruksverkets e-tjänst. Om det inte går, kan de skickas till [landsbygdsstod.sodermanland@lansstyrelsen.se](mailto:landsbygdsstod.sodermanland@lansstyrelsen.se)

### Stöd öppna för ansökan:

- Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft - djurstallar tom, ansök senast 31 december 2023
- Startstöd
- Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder
- Investeringsstöd för bevattningsdammar

## Snabb digitalisering - men inte för alla

Länsstyrelsen har ett regeringsuppdrag att bevaka att de grundläggande betaltjänsterna motsvarar samhällets behov. De grundläggande betaltjänsterna brukar beskrivas som möjligheten att betala räkningar, göra kontantuttag och företagens möjlighet att sätta in sina dagskassar.

**För de som är vana vid digitala verktyg** finns det idag fler möjligheter än någonsin att göra betalningar. Den snabba digitaliseringen är dock inte positiv för alla. För många i äldregruppen leder den till digitalt utanförskap av varierande grad. Det är gruppen äldre pensionärer som befinner sig i störst digitalt utanförskap. Denna grupp är ofta beroende av anhöriga eller hemtjänst för att kunna utföra sina betaltjänster.

Mot bakgrund av detta har länsstyrelsen tagit fram ett utbildningsmaterial och en utbildning inriktad på digitala betalningar. Utbildningarna fokuserar på frågor som rör Mobilt Bank-ID, Swish och att betala räkningar digitalt. Utbildningarna varvar teori med praktik. Deltagarna får ta med sin mobila enhet och får hjälp med att komma igång med digitala betalningar.

För att nå ut med utbildningarna samverkar länsstyrelsen med pensionärsorganisationerna i länet. Ofta kan pensionärsorganisationerna stå för lokal och hjälpa till med praktiska saker som information och anmälan. Insatser görs också i samverkan med projektet [saker@digitalt](mailto:saker@digitalt).

Länsstyrelsen har även tagit fram informationsfilmer som steg för steg visar hur man kan komma igång med digitala betalningar. Dessa filmer finns på länsstyrelsens webbsida för grundläggande betaltjänster: **[www.lansstyrelsen.se/sodermanland](http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland), sök på "betaltjänster"**.

### Jan Petersson

Projektledare, grundläggande betaltjänster  
[jan.petersson@lansstyrelsen.se](mailto:jan.petersson@lansstyrelsen.se)



# Hotfulla nya ogräs

**Med sommarens turbulenta väder i färskt minne är det lätt att förstå att en del växter som är ovanliga idag kan bli mycket mer problematiska i ett förändrat klimat. Därför är det viktigt att arbeta förebyggande och att upptäcka etablering av invasiva ogräs tidigt.**

Text: Mases Sofia Lloyd

## Hur ser situationen ut idag?

Tack vare ett bister vinterklimat och ett gott geografiskt läge har vi i Sverige varit förskonade från flera av de ogräs som härjar på kontinenten. Ännu viktigare är att Sverige har en så kunnig och engagerad jordbrukarkår. Djup kunskap och stor erfarenhet på fältet gör skillnad för att minska ogräsproblem och att tidigt slå larm när nya arter dyker upp.

Flera av de arter som diskuteras som framtida problem finns redan i Sörmland. För att kunna stoppa spridningen är det viktigt att ta problemet på allvar. Med rätt åtgärder är det fullt möjligt hindra spridningen.

## Var kommer de ifrån?

Ett vanligt sätt att få in ett nytt ogräs till sin gård är genom lånade eller begagnade redskap. Om de inte är rengjorda kan det komma med ogräsfrön

som sedan gror på den egna marken. Detta gäller både för inhemska ogräs såsom flyghavre och nya ogräs. Var därför alltid noga med att blåsa rent redskapen innan du tar hem dem. Maskinen ska alltid göras rent på fältet där den har använts så att eventuella ogräsfrön stannar kvar där.

Ogräs sprids också ofta med tröskad säd eller produkter som innehåller ax eller säd. Eftersom transporter av foder och andra jordbruksprodukter har ökat så ökar också spridningen av ovanliga ogräs. Import av spannmål och andra fodervaror är en vanlig spridningsväg för att introducera helt nya arter till ett område. Till exempel genom partier med fågelfrö. Från trädgården där matningen sker kan växterna därefter spridas vidare i landskapet.

Särskilt under torrår ökar importen och handeln med grovfoder. Risken för att fröna ska kunna gro är störst för hö och hösilage. En lyckad, blöt ensilering

ÖRTOGRÄS	BRA ATT VETA
Hönshirs & kolvhirs	Vårgroende, främst i majs och efter majs.
Lindmalva	Vårgroende, främst i radhackade grödor, lång frövila och fröbank.
Malörtsambrosia	Klarar än så länge sällan att nå frömognad, kan orsaka allvarlig allergi.
GRÄSOGRÄS	BRA ATT VETA
Luddlosta & sandlosta	Höstgroende, svag groningsvila.
Renkavle	Höstgroende, risk för mycket stor skördenedsättning i t.ex. höstvete.
Råttsvingel & ekorrsvingel	Höstgroende perenn, svärbekämpad, förekommer även i betesmarker.

minskar grobarheten. Vissa sorters ogräsfrön klarar att gro även från gödseln. Om du tar emot fastgödsel eller kasserat foder från till exempel hästgårdar eller själv använder importerat foder var extra noga med att gödsel och foderrester komposteras ordentligt. Att lämna gödseln till biogasrötning minskar risken för att få ut grobara frön på fältet. Fråga säljaren om ogrässituationen om du köper in grovfoder.

Tyvärr finns det även risk att få med ogräs via utsädet. För certifierat utsäde är risken mycket liten men om du använder partier som inte har granskats är det värre. Vallfrö är extra utsatt eftersom det är svårare både att upptäcka ogräs i utsädesodlingen och att rensa varan. Det kan även gälla andra typer av utsäde, till exempel de som säljs för användning i trädgårdar och parkanläggningar.

#### Var särskilt uppmärksam:

- I anslutning till fågelmatningsstationer.
- I anslutning till byggen, tippor, hamnar och parkeringsplatser.
- Om du köpt in foder, strö eller gödsel, speciellt importerat.
- Om du köpt begagnade redskap eller lånat redskap, speciellt balpressar och tröskor.  
Om du odlar gräsfrö eller har mark i anslutning till gräsfrövall.

#### Förebyggande åtgärder

Lär känna din ogräsflora! Om du har koll på vad som brukar finnas är det lättare att upptäcka det ovanliga och nya.

Var uppmärksam på förändringar i ogräsfloran. Tag hjälp om du ser något nytt.

Använd en genomtänkt ogrässtrategi med en varierad växtföljd. Det minskar risken för att nya ogräs ska få fäste på din mark.

Håll god hygien vid inköp av maskiner, foder, gödsel med mera. Använd certifierat eller egenproducerat utsäde.

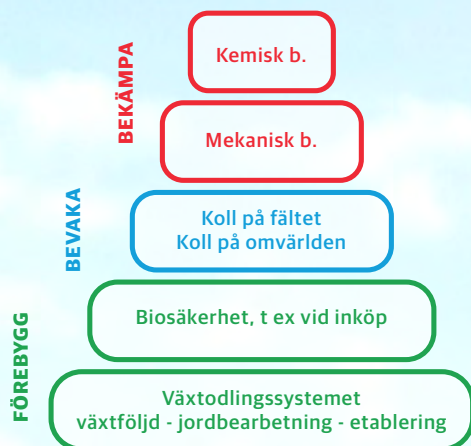
#### Mer information

*Ogräsrådgivaren* är ett verktyg som SLU publicerat på webben. Det innehåller både hjälp att identifiera olika arter och information om bekämpning och ogräsens biologi.

Jordbruksverket har flera broschyrer om ogräs, ogräsbekämpning och IPM (Integrated Pest Management).

Växtskyddscentralerna ger ut ett *Ogräsbrev* med löpande information om aktuella frågor. Du kan prenumerera på e-postutskicket från Jordbruksverkets hemsida. ■

**” Flera av de arter som diskuteras som framtida problem finns redan i Sörmland. För att kunna stoppa spridningen är det viktigt att ta problemet på allvar.”**



Det förebyggande arbetet är grunden för att slippa nya ogräs.

## Får du inte plats med dina djur i ladugården?

### Förpröva

Har du tänkt bygga om din ladugård eller återta drift av en gammal byggnad, som t.ex. en loge? Tänk på att åtgärden behöver förprövas och godkännas av länsstyrelsen innan byggnadsåtgärden påbörjas. Detta görs för att byggnaderna behöver bli så bra som möjliga ur djurskydds- och djurhälsosynpunkt. Som ombyggnad räknas byggnadsåtgärder i befintliga byggnader där man antingen förändrar stallets planlösning eller byter inredning. Inte förrän förprövningsansökan godkänts av länsstyrelsen får byggnadsåtgärden påbörjas. Djuren får inte stallas in förrän länsstyrelsen varit ute och besiktigat djurstallet.

Förprovningsansökan, som är ett lagkrav, är kostnadsfri. Om du glömmer att göra en förprövning riskerar du däremot att få betala en särskild avgift på 12 000 kr eller 24 000 kr beroende på byggnadsåtgärdens storlek.

Vi har för närvarande en handläggningstid på cirka 8 veckor vilket gör att du som djurhållare behöver vara ute i god tid. En ansökan som är ordentligt ifylld och har riktiga ritningar går snabbare att behandla. Det finns duktiga konsulter som förutom att rita kan komma med bra tips och råd runt byggnationen. Att inte förpröva kan bli dyrt om det kommer till länsstyrelsens kännedom.

När länsstyrelsen fått in en ansökan och bedömer den som komplett erbjuds sökande ett digitalt förprövningsmöte där vi pratar igenom handlingarna, du får ställa dina frågor och vi berättar vad som krävs.

### När behövs förprövning?

Om totala antalet djurplatser för respektive djurslag på fastigheten är lika många eller fler än följande måste du förpröva djurstallet:

- 10 vuxna nötkreatur
- 20 ungnöt
- 20 vuxna får
- 20 vuxna getter
- 10 vuxna grisar
- 50 slaktgrisar
- 100 tillväxtgrisar
- 5 hästar

Ligghallar, det vill säga där djuren kan gå ut och in som de vill och kan komma i väg minst 30 m från ligghallen. För ligghallar gäller förprövning om antalet djur som ryms i ligghallen är dubbla antalet eller mer än dubbla antalet av ovanstående uppräknade djur. ■



## Risker med import av foder och strö

Årets torka i början av sommaren kan innebära att lantbrukare behöver köpa in hö, halm och foder från andra länder. Att importera foder från länder där afrikansk svinpest finns bland vildsvin kan innebära en smittorisk. Afrikansk svinpest (ASF) konstaterades hos döda vildsvin i Västmanland i början av september och rekommendationerna nedan är viktiga för att inte få in smittan till andra delar av landet.

Du som är grishållare behöver följa vissa rekommendationer för att minska risken för smitta med importerat foder, detta gäller även för andra djurhållare som tar in foder från ASF-länder för att minska risken för smittspridning till vildsvin.

I områden där afrikansk svinpest (ASF) finns hos vildsvin är lokalt skördat foder en riskfaktor för smitta till tamgrisar. För att kunna använda foder och strö måste det lagras vildsvinssäkert en viss period innan det ges till grisarna. Spannmål och färskt gräs ska lagras i en månad och halm ska lagras tre månader efter skörd. Om du ska importera foder och halm från ett land med ASF måste du alltså lagra det såsom beskrivs ovan innan du ger det till dina grisar. Detta gäller även för användning av foder vid ätel till vildsvin.

Om den hygieniska kvaliteten på grovfodret är god är risken inte så stor för att afrikansk svinpest ska föras över via väl torkat hö och halm samt ensilage och inplastat stråfoder. Men det kan ändå komma med delar av döda djur när man framställer foderbalarna.

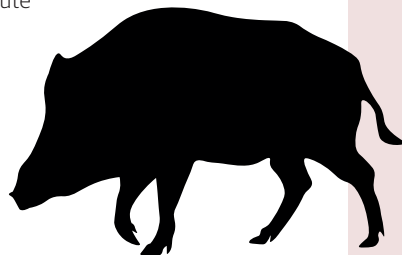
### Jordbruksverket rekommenderar följande:

- att du undviker att ta in grovfoder eller halm till Sverige från områden där det finns afrikansk svinpest.
- att om du ändå planerar att ta in grovfoder eller halm från sådana områden bör du i god tid före det kontakta myndigheterna i producentlandet för att kontrollera hur smittsituationen är där grovfodret är producerat.
- att grovfodret bör ha lagrats i minst två månader innan du tar in det.
- att om du redan har tagit in grovfoder eller halm från områden där det finns afrikansk svinpest ska du vara extra uppmärksam på eventuella rester av döda djur i fodret.

Om du upptäcker rester av djurkroppar som du inte kan utesluta kommer från vildsvin i ett foder som kan komma från länder med afrikansk svinpest ska du så fort som möjligt kontakta djurhälsoenheten på Jordbruksverket. ■

Om du hittar döda vildsvin när du är ute i skog och mark, meddela fyndet till SVA via [rapporteravilt.sva.se](mailto:rapporteravilt.sva.se).

Källor: [sva.se](http://sva.se) och [jordbruksverket.se](http://jordbruksverket.se)



Fältvandring tillsammans med Växtråd utanför Katrineholm 2022. En del av dovhjortsprojektet.

## Nytt samarbetsprojekt - för en effektiv viltförvaltning

Text och foto: Jan-Erik Dalmo

I Södermanland finns ett stort behov av aktivt arbete med viltförvaltning och samverkan mellan olika intressen. Frågan är aktuell när det gäller förvaltningen av vildsvin, vilket har uppmärksammats nationellt. Det har lett till förändringar av jaktlagstiftningen, olika projekt för att försöka åstadkomma en sänkning av vildsvinsstammen och insatser för att underlätta vildsvinsköttets väg till konsument.

### Samförvaltning

Södermanlands län har sedan en tid tillbaka en samförvaltningsplan för en långsiktig och hållbar förvaltning av klövvilt. Planen kompletterades 2021 med en bilaga med målsättningar som går att tillämpa på alla våra klövviltarter. Planen syftar till att minska trafikolyckor och skador på jordbruksgrödor men även höja kompetensen kring viltförvaltning och sjukdomar som kan drabba klövvilt.

Länsstyrelsen kommer på regional nivå att fortsätta på den inslagna vägen att se till helheten och jobba för att implementera samförvaltningsplanen. Många av frågorna som rör sam- och viltförvaltning är liknande oavsett art. Väldigt förenklat handlar det om att komma överens om vilka målsättningarna ska vara och vägen dit.

### Vad händer nu?

Länsstyrelsen kommer löpande under 2023 och 2024 att arrangera aktiviteter i syfte att öka kunskapen om jakt och viltförvaltning utifrån våra lokala förutsättningar. Exempel på aktiviteter är föreläsningkvällar, fältvandringar och studiebesök.

Länsstyrelsen har även inlett ett arbete med att revidera samförvaltningsplanen som beräknas vara klar i juni 2024. ■

Är du intresserad av att få inbjudan till aktiviteterna som kommer att genomföras 2023 och 2024? Meddela ditt intresse till oss! Mej: [jan-erik.dalmo@lansstyrelsen.se](mailto:jan-erik.dalmo@lansstyrelsen.se)



# Jakt, en förutsättning för växtodling på Abbotnäs säteri!

Text och foto: Jan-Erik Dalmo

Mattias Larsson driver tillsammans med fru och föräldrar gården Abbotnäs, norr om Katrineholm. Huvudinriktningarna är växtodling, nötköttsproduktion och entreprenadkörning. En förutsättning för att lyckas med växtodlingen i området har varit att genom jakt, på ett ansvarsfullt sätt, begränsa viltskadorna. Viltet är en faktor som påverkar många av länets lantbrukare. I denna artikel kommer Mattias dela med sig av sina erfarenheter av samarbete mellan lantbrukare och jägare.



Mattias Larsson

## Hur har utvecklingen sett ut?

Efter flera år som arrendatorer köptes Abbotnäs i början av 2000-talet. Ett par år efter förvärvet märktes det att viltstammarna i området ökade. Efter några år var det tydligt att vildsvinen ökat och skadorna lika så.

– Det gick snabbt, från att det endast fälldes några vildsvin till att vi för några år sedan kunde fälla cirka 50 vildsvin ute på fälten, samtidigt som inga fälldes under vinter och höst i skogen. Tack vare skydds jakt och skrämelse kan vi begränsa vildsvinsskadorna. Utan den möjligheten skulle skadorna sannolikt varit rekordhöga i år, berättar Mattias.

## Samarbetet med jägarna

Vildsvinsjakten i växande spannmål är en spännande jaktform då man ofta kommer nära viltet. Till en början var det inga problem att kombinera jakt på nätterna med arbetet på dagarna.

– Det funkade bra när man hade tiden men för att det skulle vara hållbart i längden så behövde vi vara flera som hjälptes åt, säger Mattias och fortsätter. Vi har aldrig haft jakten utarrederad eller gjort något anspråk på kött. Vi har i stället välkomnat de som vill hjälpa till på fälten och använt kött och möjlighet till jakt under andra tider på året som motivation för jägarna.

Allt eftersom behovet av att jaga på nätterna ökade så blev det svårt att helt förlita sig på frivillighet. Det behövdes några som tog ansvar och var ute varje natt under vissa perioder.

– Lyckligtvis hittade vi några personer som nu tar hand om skyddsjakten och samarbetet fungerar väl. De samordnar, ser till att det är ordning och reda, tar in extra personer om det behövs. Allt sköts snyggt och ett år som detta har vi verkligen märkt att det gör stor skillnad, säger Mattias.

Vi försöker hjälpa till och motivera så mycket vi kan. Vi har märkt att ansvarskänslan och intresset ökar när vi informerar om utfall av åtgärder eller skörderesultat. Vi tror att det är viktigt att skapa en ”vi-känsla”; att vi tillsammans försöker nå de resultat vi önskar.

## Framtiden

– Viltfrågan är jätteviktig för oss, skadorna kan komma fort och påverka oss ekonomiskt. I år har vi fått större bekymmer med skador från tranor och kronhjort. Det är viktigt att vi fortsätter arbeta med att öka förståelsen mellan intressen. Vi ser fram emot fler aktiviteter och gemensamma diskussioner. Det är först då utvecklingen går framåt. ■





# Jordbrukets roll i klimatarbetet

Ökad svensk livsmedelsproduktion är utifrån dagens produktion och teknik inte förenlig med målsättning om minskade utsläpp av växthusgaser. Ny teknik och innovationer kan bidra till att svensk jordbrukssektor blir så pass hållbar att ökad produktion är möjlig. Vilka är de främsta utmaningarna och vilka innovationer pratas det om? Text: Klas Fredriksson och Emelie Ervall



## Siktet inställt på fossilfritt svenskt jordbruk

Det nationella klimatmålet innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast år 2045, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Den viktigaste åtgärden för minskade utsläpp på samhällsnivå är utfasning av fossila bränslen. Enligt Jordbruksverket bör det svenska jordbruket sikta på fossilfrihet så fort som möjligt under förutsättning att det inte försämrar konkurrenskraften.

Utsläppen från svenska jordbruksföretag var 10,4 miljoner ton CO<sub>2</sub>e år 2021. Det motsvarar 18 procent av de totala svenska utsläppen. Dessa utsläpp består främst av metan från djurs matsmältning samt koldioxid och lustgas från jordbruksmark.

## Jordbruksverkets rapport beskriver inriktningen på klimatarbetet

Om bästa möjliga teknik används och produktionen är hållbarhetsmässigt i topp vid en global jämförelse bör en ökad svensk produktion ses som förenligt med klimatmålet. Optimal resursanvändning är dessutom oftast positivt för företagets lönsamhet och konkurrenskraft.

Utöver utfasning av fossila råvaror är resurseffektivitet och förbättrad markvård för ökad kolinlagring centrala utmaningar som

den svenska jordbrukssektorn behöver anta. Återställning av våtmarker, behålla naturbetesmarker i drift och fortsatt utveckling av precisionsjordbruk med effektivare kväveanvändning är exempel på åtgärder som minskar jordbrukets växthusgasutsläpp.



## Innovationer som ger hopp

Jordbruksverket har i sin rapport "Jordbrukets roll i arbetet med det nationella klimatmålet" sammanställt exempel på innovationer som kan bidra till att jordbrukssektorn når klimatmålet.

### • Djurens matsmältning

Det pågår forskning i syfte att hitta sätt att minska utsläppen från djurens matsmältning, till exempel genom fodertillsatser eller filter som samlar upp metan i stallet vilket bedöms kunna minska utsläppen med upp till 30 %. I dagsläget handlar åtgärder för att minska utsläppen om att öka effektiviteten i produktionen vilket ger minskade utsläpp per kg produkt. Exempel på sådana åtgärder är en förbättrad djurhälsa och ett effektivt foderutnyttjande. Kombinationer av åtgärder som förbättrar djurhälsan och djurens livstidsproduktion i kombination med avelsåtgärder har potential att minska klimatpåverkan med upp till 25 %.





#### • Lagring av stallgödsel

Utsläppen från gödsellagring kan minskas genom befintlig teknik såsom rötning av stallgödsel. I framtiden är det rimligt att anta att ingen stallgödsel lämnas obehandlat. Det finns kommersiell teknik i form av gastäta lager eller plasmareaktorer som sägs minska utsläppen med upp till 100 % från lagringsledet.

#### • Spridning av mineralgödsel och stallgödsel

Det har länge pågått försök med preparat som kan appliceras vid spridning som minskar utsläpp av lustgas, ammoniak och minskar risk för övergödning. Nitrifikationshämmare och surgörning är två innovationer som prövats i liten skala under lång tid. Det finns också spännande försök med att tillföra lustgas-respirerande bakterier vid spridning av organiskt gödsel som en strategi för att påverka organismerna som producerar och konsumerar lustgas i mark.

#### • Energi

Det finns redan idag teknik som gör det möjligt att ta det sista steget mot fossilfri energianvändning i jordbrukets byggnader och lokaler. Arbetsmaskinerna är en större framtida utmaning. Enligt en studie kan en övergång till lättare, elektriska och självkörande traktorer som drivs av el från batterier eller vätgas sänka maskinsystemens klimatpåverkan med så mycket som 92 %. ■

#### Mer information och rådgivning

Greppa Näringen erbjuder lantbrukare rådgivning och kompetensutveckling för ökad resurseffektivitet och produktion. Rådgivningen om Biologisk mångfald i åkerlandskapet främjar pollinerande insekter vilket ger högre skörd av grödor som klöverfrö, oljeväxter, åkerbönor. En annan produktionshöjande rådgivning är Betesstrategi som optimerar utnyttjandet av gårdens betesareal. Vid all grepparådgivning är rådgivarens roll att komma med förslag på åtgärder som förbättringar miljön och ekonomin på lantbruksföretaget.

Mer information om aktiviteter inom Greppa Näringen finns på [www.greppa.nu](http://www.greppa.nu).

Rapporten 'Jordbrukets roll i arbetet med det nationella klimatmålet' (SJV rapport 2023:12) och mycket annat om jordbruk hittar du på Jordbruksverkets sida [webbutiken.jordbruksverket.se](http://webbutiken.jordbruksverket.se).



greppa näringen



## Ett rikt odlingslandskap

Du kan få kostnadsfri rådgivning på din gård!

Funderar du över hur du ska ta hand om dina betesmarker och slåtterängar? Vill du lära dig mer om de kulturmiljövärden som finns på din gård? Vill du veta hur du kan restaurera en naturbetesmark?

Länsstyrelsen erbjuder enskild rådgivning för dig som är lantbrukare om skötsel av ängar, naturbetesmarker och andra natur- och kulturvärden

knutna till odlingslandskapet. Rådgivningen är kostnadsfri och sker på din gård/arbetsplats. Du får skriftlig dokumentation efter mötet som beskriver vad ni kom fram till kring skötselåtgärder.

#### Välkommen att kontakta våra rådgivare!

Malin Almquist  
[malin.almquist@lansstyrelsen.se](mailto:malin.almquist@lansstyrelsen.se)

Helena Larsson  
[helena.larsson@lansstyrelsen.se](mailto:helena.larsson@lansstyrelsen.se)



# Ny stor satsning för växt- och djurliv i Sörmlands slättbygd

Jordbruksverket har fördelat 100 miljoner kronor till tolv länsstyrelser i nytt samverkansprojekt där Södermanland är med. Genom samarbete och anläggning av nya småbiotoper och blommande ytor kan länets odlingslandskap bli mer artrikt.

Text och foto: Emelie Envall

## Södermanland ett av de valda länen

Det nya uppdraget att skapa blommande ytor och nya småbiotoper i slättbygd ingår i regeringens få örönmärkta satsningar inom åtgärden Samarbete, miljö och klimat. Projektet genomförs under nya perioden för strategiska planen fram till och med 2027. Genom projektet kan lantbrukare och andra markförvaltare som vill öka förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv i sina marker få medel för att anlägga nya småbiotoper. Insatserna kommer att kunna genomföras i länets slättbygdskommuner som inte omfattas av skogsundantag.

- Den här satsningen är otroligt välkommen och viktig för Sörmland. En bra möjlighet att skapa en artrik slättbygd som gynnar jordbruket och framtiden, säger Emelie Envall, projektledare för Sörmlands artrika slättbygd på Länsstyrelsen i Södermanland.

## Gemensamma insatser ska öka artrikedomen

Projektet bygger på samarbete mellan intresseorganisationer, föreningar, forskare, lantbrukare och andra markförvaltare. Både Lantbrukarnas Riksförbund Södermanland och Hushållningssällskapet är med i projektgruppen tillsammans med Länsstyrelsen. Under hösten bjuder de in länets lantbrukare att delta.

Johan Lagerholm, ordförande på Lantbrukarnas Riksförbund Södermanland ser positivt på samarbetet och hoppas att många tar chansen att engagera sig och testat att utveckla sin mark med nya inslag. Emma Vendel på Hushållningssällskapet hoppas att många ser fördelarna med att få den här typen av åtgärder finansierade.

- Vi vet att en större biologisk mångfald både ökar skörden och ger oss värdefulla ekosystemtjänster, säger Emma.

Ideella föreningar, rådgivare och forskare ingår i projektets referensgrupp som kommer att stötta upp under projektets gång.

- När människor med olika erfarenheter och kunskap möts ökar förutsättningarna för ett lyckat slutresultat. Vi bidrar med vår sin del där lantbrukarna har en nyckelroll, förklarar Jessica Lindgren, forskare på Stockholms universitet och deltagare i referensgruppen.

## Kritiskt läge för fåglar och insekter

Forskning visar att hälften av jordbruksfåglarna har försvunnit i Europa sedan 1980. Även insekter är på kraftig nedgång. En tysk studie framför att biomassan av insekter minskat med 75% på 27 år. Och allt hänger samman – om det inte finns insekter får fåglarna mindre mat, vilket bland annat forskare vid SLU i Uppsala ser som den troliga förklaringen till stenskvättans starka nedgång de senaste 25 åren.





Johan Lagerholm på LRF Södermanland arbetar själv för att gynna insekterna i sina egna odlingar genom att anlägga blommande ytor.



**Vill du få fler pollinerare och andra nyttodjur, fåglar och smådjur till dina odlingsmarker? Vill du vara med och bidra till en sörmländsk artrik slättbygd?**

**Välkommen på samverkansträff den 21 november. Anmäl dig till [emelie.envall@lansstyrelsen.se](mailto:emelie.envall@lansstyrelsen.se)**

**Mer information om projektet Sörmlands artrika slättbygd hittar du på [www.lansstyrelsen.se/sodermanland/artrikslattbygd](http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/artrikslattbygd)**

Gemensamma krafttag behövs för att vända den här trenden.

Samtidigt står det klart att pollinerande insekter och andra nyttodjur gynnar lantbruken rent ekonomiskt. Lantbrukares insatser för att förbättra läget för dessa djur i odlingslandskapet blir därför också viktiga för en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion i länet.

- För att grödor som klöverfrö, raps och bönor ska pollineras behövs starka samhällen av humlor och andra bin. De blommande ytorna är också viktiga för parasitsteklar, blomflugor och andra nyttoinsekter som är viktiga att gynna för att minska bekämpningsmedelsanvändningen, berättar Emma.

### Projekt med mycket verkstad

En rad olika typer av småbiotoper är möjliga att anlägga inom projektet. Allt från öppna sandblottor, skalbaggsåsar,

blommande träd och fleråriga örter för insekter till lärkrutor, buskar och småvatten för fåglar, andra smådjur och vilt. Effekten stärks ytterligare om fler åtgärder sker inom samma område och i närhet till befintliga naturbetesmarker och andra landskapselement. Då kan landskapet knytas samman och möjliggöra spridningsvägar i stället för att skapa isolerade öar.

Det gäller också att våga satsa långsiktigt. Även om alla typer av nya småbiotoper är positiva för mångfalden så ligger tonvikten på åtgärder som håller över tid. Helst ska de ämna att vara kvar permanent.

Projektet bekostar alltså anläggning av nya småbiotoper och blommande ytor i odlingslandskapet i länets slättbygdskommuner. Som deltagare blir man även inbjuden att träffa och samarbeta med andra lantbrukare och markförvaltare, delta i aktiviteter och gemensamma rådgivningstillfällen.

Projektets första samverkansträff sker den 21 november. ■

### Källor:

Farmland practices are driving bird population decline across Europe (2023). More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas (2017).

Marked reduction in demographic rates and reduced fitness advantage for early breeding is not linked to reduced thermal matching of breeding time (2017).



LANTBRUKARNAS  
RIKSFÖRBUND



Medfinansieras av  
Europeiska unionen



Hushållnings  
sällskapet



LÄNSSTYRELSEN  
Södermanlands län



# Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet fokuserar på småskaligt yrkesfiske, hållbara vattenbruk och miljö

I december förra året öppnade det nya europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. I den här programperioden har Sverige valt att satsa på stöd som främjar vattenbruk, det småskaliga kustnära fisket och miljön. Om du är yrkesfiskare, om du driver eller vill starta ett vattenbruksföretag eller har ett företag inom beredningsindustrin kan du söka stöd för olika insatser som bidrar till ett hållbart yrkesfiske och vattenbruk.

Text: Sofia Ståhle och Karin Haglund



Det nya havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet innehåller 22 olika stöd och omfattar totalt 2,15 miljarder

kronor fram till 2027. Det nya programmet innehåller en särskild satsning på utveckling av vattenbruk och fokus på det småskaliga kustnära fisket och på miljön. Det innebär bland annat att yrkesfiskare som är småskaliga (enligt HAVs definition om släpredskap och storlek på båt) får en högre stödprocent i flera stöd.

## Investeringar för yrkesfiskare

Yrkesfiskare kan söka stöd för investeringar ombord på fiskefartyg för att minska fiskets miljöpåverkan, fiska nya arter, förbättra fångsthanteringen, skydda redskap från rovdjur och fåglar samt för att hantera akvatiskt skräp. Även investeringar för att förbättra arbetsförhållanden och säkerheten ombord kan få stöd. Stödet är 40 procent av de stödberättigande utgifterna, men småskaliga kustfiskare kan få 80 procent. Högst 500 000 kronor i stöd kan beviljas per ansökan.

## Hamnar och landningsplatser

Ägare eller förvaltare av en hamn där yrkesfiskare landar sin fisk, kan söka investeringsstöd för att utveckla hamnen. Stöd lämnas inte till löpande drift av hamnen och inte heller till att bygga en ny hamn. Stödet är 40 procent av de stödberättigande utgifterna, men om hamnen eller landningsplatsen används av småskaliga kustfiskare kan stöd beviljas med 80 procent. Högsta stödbelopp per stödsökare är 200 000 euro under en treårsperiod.

## Satsning på vattenbruk

En tydlig satsning i det nya programmet är utveckling av svenskt vattenbruk, det vill säga produktion av fisk samt andra vattenlevande djur och växter. Vattenbruksföretagare, eller företag som vill starta vattenbruk, kan söka stöd för investeringar i sin verksamhet. Det kan gälla investeringar för att öka produktionen, minska negativ miljöpåverkan, främja positiv miljöpåverkan, öka djurens välfärd och hälsa, minska rymningar eller smitta, samt skydda odlingar mot rovdjur och fåglar.

Företag som haft mindre än 25 000 kronor i inkomst från vattenbruksverksamheten under de senaste två kalenderåren kan söka startstöd för hållbart vattenbruk. Stödet är 40 procent av de stödberättigade utgifterna och högst 6 miljoner kronor kan beviljas i stöd per ansökan. Företag som har haft en större omsättning från vattenbruket under de två senaste kalenderåren kan i stället söka investeringsstöd för hållbara vattenbruk, och då beviljas högst 4 miljoner kronor i stöd per ansökan.

## Diversifiering, förädling och beredning av fiske- och vattenbruksprodukter

Både yrkesfiskare och vattenbruksföretag kan söka investeringsstöd för att satsa på diversifiering och förädling, vilket ger konsumenterna ett ökat utbud av lokalproducerade produkter. Stödet är 40 procent (80 procent för småskaliga kustfiskare), och då beviljas högst 2 miljoner kronor i stöd per ansökan.

Investeringsstöd finns också att söka för små och mellanstora företag inom beredning av fiske- och vattenbruksprodukter för att skapa förutsättningar för ökad hållbarhet i produktionen, ökat mervärde samt för att anpassa produktionen till ett bredare kundsegment eller till omställning till nya råvaror. Stödet är 40 procent och högst 4 miljoner kronor beviljas i stöd per ansökan

## Ersättning för hanteringskostnader för fällda sälar

För att minska sälens negativa inverkan på fisket går det att söka stöd för hanteringskostnader för fällda sälar inom ramen för licens- och skydds jakt. Kostnader för bärgning och inlämning av sälkroppar till en godkänd anläggning för destruktion ersätts med 100 procent av de stödberättigande kostnaderna

## Inget stöd till jordbruk

Gemensamt för investeringsstöden till fiske och vattenbruk är att jordbrukare, jordbrukarens familjemedlemmar eller innehavare av en aktivt brukad jordbruksfastighet inte kan bli beviljad stöd. För den som till exempel vill investera i akvaponi, finns stödmöjligheter inom den strategiska planen.

## Ansökningar från flera län

I denna programperiod kommer hanteringen av stöden att vara koncentrerade till färre länsstyrelser. Länsstyrelsen Stockholm kommer denna gång att hantera ansökningar från flera län, däribland Södermanland. ■

Vid frågor, välkommen att kontakta [fiskestod.stockholm@lansstyrelsen.se](mailto:fiskestod.stockholm@lansstyrelsen.se).



# Mer betesbaserad nöt- och lammproduktion säkrar både klimat och miljö

**Produktionsmodeller där betesdjur betar naturbetesmark och vall under växtsäsong och resterande tid på året fodras med gräs är både klimat- och miljösamt. Vallarna är en arealmässigt stor gröda i Sörmland och viktig för markstrukturen och binder in mycket kol i marken.** Text Malin Almquist Foto: Christina Erdtman Johansson



Betesmarker lagrar in en viss mängd kol i marken, även om det inte kan mäta sig med vallens eller skogens kolinlagring. De trädklädda betesmarkerna med exempelvis ek, björk, och lönn lagrar av naturliga skäl in mer kol än de trädfräa. Skötta betesmarker producerar dessutom kontinuerligt gräs och örter vilket gör att betesdjuren kan gå ute från vår till höst. Om man på hösten tar in de djur som behöver fortsätta växa, så kan de vuxna djuren fortsätta att gå ute på bete. På mjölkgårdarna kan kvigor, kalvar och sinkor göra stor miljö- och klimatnytta under betessäsongen.

## Rationellt med större betesfällor

De relativt små naturbetesmarkerna som finns spridda i hela Sörmland lämpar sig väl för både nötkötts- och lammproduktion. Genom att stängsla in dessa i större betesfällor tillsammans med åker och skogspartier kan man få en mer rationell skötsel. Bland annat minskar stängsel- och vattenkostnaden per ha med fällstorleken, enligt beräkningar från SLU.

I Sörmland har antalet lamm och nöt minskat de senaste åren. Denna utveckling är ett hot mot både livsmedelproduktionen,

den biologiska mångfalden och det öppna landskapet. Arealen betesmark har trots det varit stabil i Sörmland men det finns tendenser att den är på väg att minska framöver. Idag finns 17 000 ha naturbetesmark och slätteräng i länet.

## Skogsbetesmarker - ett bidrag i produktionen

Att restaurera nya betesmarker, exempelvis genom att restaurera ett äldre skogsbete, är en annan möjlighet i dessa produktionsmodeller. Det blir ett fodertillskott för gården och ett tillskott för artrikedomen eftersom dessa gamla fodermarker är biologiskt rika naturtyper. Här kan olika marksvampar och örter som ängsvädd, starrarter, pyrola, kovaller, knägräs och stagg växa. När man förvaltar ett skogsbete har man dessutom skogen kvar, med bibehållen kolinlagring. Ett klassat skogsbete inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar ger också en årlig inkomst.

Varierade skogar, såsom exempelvis skogsbetesmarker, har fler fördelar. Dessa marker har ofta inslag av både löv- och barrträd samt fuktstråk eller kärr och tycks därför kunna stå emot både bränder och torka bättre än mer homogena skogar genom sin variation. ■

## Källor:

Rapport Framtidens jordbruk Mjölk och nötkött 2021, DeLaval, VÄXA, Svenskt kött, LRF, Lantmännen m.fl. Ekosystemtjänster i odlingslandskapet, Naturvårdsverket Stora betesfällor för bärkraftiga företag 2020, SLU Karl Ivar Kumm och Anna Hessle



## Miljöersättning Betesmarker och slätterängar, söks som ett 5-årigt åtagande

Skogsbete 3500 kr/ha och år

Betesmark med allmän skötsel 1850 kr/ha och år

Betesmark med särskild skötsel 3950 kr/ha och år

Gräsfattig mark 2700 kr/ha och år

Mosaikbetesmark 2700 kr/ha och år

Ett nytt nationellt stöd för restaurering av betesmarker och slätterängar planeras preliminärt att öppnas för ansökningar under 2024. Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket men stödet kommer att hanteras och handläggas av länsstyrelserna.



# Har du fått ett brev med uppmaning att skicka in geotaggat foto eller ändra i din ansökan?

**Då är det viktigt att du agerar för att slippa avdrag. Senaste datum för att skicka in geotaggade foton eller dra tillbaka delar eller hela din ansökan är den 31 oktober.**

Från och med 2023 följs all jordbruksmark upp med hjälp av satellitbilder på grund av krav från EU-kommissionen. Satelliterna tar bilder flera gånger i veckan vilket gör det möjligt att se förändringar i landskapet. Det går inte att se några detaljer och bilderna analyseras av ett dataprogram. De tidiga analyserna på säsongen undersöker godkänd jordbruksmark, fritt från exempelvis byggnader, vägar och skog.

Analysen gäller även skiftes användningen; att det bara får finnas en gröda per skifte. De senare analyserna som gjordes fram till slutet av september har handlat om aktivitetskravet som ska vara uppfyllt senast den 31 oktober för att marken ska berättiga till jordbrukarstöd.

## Appen Jordbruksverket Geofoto

Om resultaten från uppföljningen av jordbruksmarken inte stämmer överens med din Sam-ansökan eller att aktivitetskravet inte är uppfyllt på alla skiften har du fått ett brev angående detta. Du kan då skicka in geotaggade foton som styrker att

villkoren är uppfyllda. I ett geotaggat foto finns data om GPS-koordinater och tidpunkt när bilden är tagen. Du laddar ner appen och anger koden som finns i brevet. Då hämtas de skiften in till appen som du behöver ta foton på. Du behöver inte själv vara den som använder mobil-appen utan kan ta hjälp av någon annan, till exempel en anhörig eller konsult.

I appen finns all information du behöver. När foton är granskade ser du resultatet i appen och i en markuppföljningsrapport i SAM Internet. Tänk på att foton ska vara så tydliga som möjligt och visa minst hälften av skiftet. Det går inte att skicka in foton på annat sätt än via appen och det går bara att skicka in en gång per förfrågan.

## Gör ändring i SAM-ansökan

Om du av någon anledning inte kan uppfylla aktivitetskravet eller har sökt på mark som inte är godkänd jordbruksmark är det viktigt att du går in i SAM Internet och gör en ändring för att inte riskera avdrag. ■





## Utbetalningsplan för jordbrukarstöden 2023

Här hittar du datumen när Jordbruksverket planerar att börja betala ut jordbrukarstöden. Utbetalningarna sker sedan löpande varje vecka. De flesta lantbrukare kommer att få sina pengar när utbetalningarna startar men vid vissa fall kan handläggningen av din ansökan ta längre tid.

### Datum:

**17 november:** Delutbetalningar (85% av beloppet) påbörjas för kompensationsstöd, miljöersättning för skyddszoner, miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar, miljöersättning för vallodling.

**15 december:** Slututbetalningar för gårdsstöd, stöd till unga jordbrukare, nötkreatursstöd, miljöersättning för skötsel av våtmarker, miljöersättning för hotade husdjursraser, djurvälståndersättningar, restaurering av betesmarker och slätterängar.

**Januari 2024:** Slututbetalningar för kompensationsstöd, miljöersättning för skyddszoner, miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar, miljöersättning för vallodling.

**April 2024:** Slututbetalning för ersättning för 1-åriga miljö- och klimatersättningar. Beslut om de nya 1-åriga miljö- och klimatersättningarna fattades mycket sent vilket leder till en sen utbetalning för 2023.

**Aktuell utbetalningsplan för samtliga stöd finns på Jordbruksverkets webbplats [www.jordbruksverket.se](http://www.jordbruksverket.se).**

**Sök på Utbetalningsplan för jordbrukarstöd så kommer du till rätt sida.**

Har du frågor? Kontakta oss! Telefon: 0771-67 00 00  
E-post: [jordbrukarstod.sodermanland@lansstyrelsen.se](mailto:jordbrukarstod.sodermanland@lansstyrelsen.se)



# Växtföljd

## - Nytt grundvillkorskrav 2024

Kravet på växtföljd gäller för 1-åriga grödor. Det gäller alltså inte för fleråriga grödor som till exempel vall, skyddszoner, träda eller frukt- och bärodlingar. Syftet med villkor om växtföljd är att bevara markens bördighet och innebär att:

- Du inte får odla samma gröda mer än 3 år i rad på samma skifte.
- Du behöver byta gröda på minst 33% av din åkerareal där 2023 räknas som första året i växtföljden.

### Det finns undantag för kravet att byta gröda.

#### Grundvillkoret gäller inte dig som har:

- Certifierad ekologisk produktion.
- Mindre än 10 ha åker.
- Mer än 75% av den stödberättigade jordbruksarealen som vall och/eller permanent gräsmark.
- Mer än 75% av åkermarken som träda, odling av baljväxter eller en kombination av dessa.
- Du kan få odla majs eller potatis mer än 3 år i rad om du har fång- eller mellangroda.





UTBLICK



Text och foto: RISE

# Kunskapsnav ska lyfta animalieproduktionen

**Sverige har fått ett nytt kunskapsnav för animalieproduktion. En kunskapsplattform som ska stärka produktiviteten, öka lönsamheten och konkurrenskraften inom svensk animalieproduktion.**

**RI  
SE**

## Öka utbyte mellan forskning och praktik

Syftet med det nya navet är att lyfta den svenska animalieproduktionen genom att öka utbytet mellan forskning och praktisk tillämpning. Det ska i sin tur stärka det svenska lantbruket med ökad produktivitet och lönsamhet.

Det är RISE, Research institute of Sweden, som har fått uppdraget av regeringen att bygga upp det nya kunskapsnavet. – Vi kommer att jobba med att öka kunskapsutbytet mellan forskningen och de som arbetar med praktisk tillämpning. Det rör sig om både lantbrukare och rådgivare, säger Jørgen Korning, enhetschef på det nystartade kunskapsnavet. I ett par utredningar har Jordbruksverket slagit fast att det finns ett glapp mellan forskningen och praktiken. Regeringen har därför som målsättning att försöka minska det glappet och se till att all den kunskap som finns inom akademien – internationellt som nationellt, kommer ut på gårdarna och gör nytta.

Kunskapsnavet kommer att ha ett antal experter inom olika områden. Det rör sig om alla de olika djurslagen samt inom företagsekonomi och stallbyggnad. De ska tillsammans med aktörerna arbeta med att sammanställa och även tillgängliggöra forskning. Den ska sedan paketeras och göras tillgänglig och användbar för

rådgivare och lantbrukare.

– Vårt uppdrag är att med ett företagsekonomiskt perspektiv, stärka kunskapsläget för effektiva och hållbara produktionssystem. Vi ska bidra med kunskap inför nyinvesteringar för att bidra till att bibehålla och öka produktionskapaciteten



Jørgen Korning

i Sverige. Hela tiden ska vi ha svensk djurskyddslagstiftning som grund, säger Jørgen.

## Kunskapsplattform

Verksamheten kommer att ha sin utgångspunkt i en ny webbplats men det är egentligen det som finns i bakgrunden som kommer att bli en guldgruva för lantbruket. Navet ska skapa en kunskapsplattform som kommer att vara en sökbar databas. De rådgivare och

experter som arbetar på navet kommer över tid att börja fylla databasen med relevant och uppdaterad information. Sökbarhet och uppdatering är ett nyckelord för att kunskapsplattformen ska bli riktigt användbar för rådgivare och lantbrukare. – Vi kommer inte att erbjuda någon rådgivning utan vi ska finnas som stöd både för de som arbetar med rådgivning och lantbrukarna. Förhoppningen är att rådgivarna och forskarna i framtiden ska vilja bidra med information i kunskapsplattformen, säger Jørgen.

Kunskapsnavet är fortfarande under uppbyggnad och webbplatsen kommer att lanseras under hösten och kunskapsplattformen utvecklas i samarbete med aktörerna.

– RISE är ett statligt ägt forskningsinstitut och redan i ägardirektivet finns skrivet hur vi ska kunna arbeta tillsammans med näringslivet, i det här fallet lantbruket, för att stärka konkurrenskraften hos företagen. Det finns också stor potential att dra nytta av all den forskning inom jordbruk och livsmedel som redan bedrivs på RISE, säger Jørgen.

Det sker ingen rådgivning på RISE idag vilket förenklar för organisationen att bli en oberoende part som kan stötta hela näringen, både lantbrukare och rådgivare. ■



# Jordbrukets energiförsörjning efter år 2030

**Människan har under sin tid på jorden lärt sig många olika sätt att utnyttja lagrad energi för att underlätta sin egen överlevnad. Det började med insamlande av ved, sedan kom: stenkol, olja, gas och vattenkraft. Allt har sin upprinnelse i solens instrålning som på olika vis lagras in i bundna system. Detta sker via fotosyntesens unika förmåga.**

Text: Ola Pettersson, RISE Jordbruk och livsmedel Foto: RISE

Vi har lärt oss lagra in solenergi i biomassa och biobränslen (RME, etanol, pellets, flis) som sedan förbränns i kraftverk och förbränningsmotorer. Detta är definitivt bättre än att förbränna fossil kol och olja. Dock finns koldioxid med även i den energicykeln, men upptag och utsläpp sker på kortare tid än i den fossila cykeln.

Idag finns möjlighet att använda och lagra solens energi direkt utan att gå via fotosyntesen. Det finns teknik som gör detta möjligt även på gårdsnivå. Tekniken bygger på att el, från sol eller vindkraft, omvandlas till vätgas eller ammoniak.

Denna energiomvandling är förvisso mycket energikrävande, men helt fri från kolatomer. Restprodukterna blir endast kvävgas, syre respektive vatten. Det vill

säga produkter som vår atmosfär till stora delar är uppbyggd av.

Ammoniak och vätgas går att använda till alla energiområden som behövs vid livsmedelsproduktion, såsom fordonsbränsle, värmekälla eller råvara till mineralgödsel.

Det kan till och med vara så att lantbruket skulle kunna leverera energi till övriga samhället, om man nyttjar en del av tillgänglig areal för elproduktion. Det finns exempel på lyckad samlokalisering av solex och odling av grödor på åkermark.

Det är en mycket lockande tanke att vår livsmedelsproduktion kan ske helt fritt från tillförd importerad fossil energi. Detta genom att använda den sol som flödar över samma växtplats. Det är vore verkligen det

ultimata cirkulära och hållbara sättet att producera mat.

Vi ska dock ha i tanke att många jordbruk har låga investeringsmöjligheter och jordbruksmaskiner omsätts väldigt långsamt samt att tekniken på detta område än så länge är relativt omogen. De traktorer som säljs idag är utslutande avsedda för dieseldrift och förväntas gå i aktiv tjänst minst 16 år. I de fallen är det viktigt att det finns så kallad grön diesel tillgänglig.

Det är tekniskt möjligt att tillverka grön syntetisk diesel via elektrolys, så kallat elektrobränsle. Det är en viktig komponent under en teknisk övergångstid. Troligtvis ser vi inom kort test- och demonläggningar, ute på svenska jordbruk, för vätgas/ammoniakteknik. ■

Kanske framtidens batteridrivna och autonoma jordbruksmaskin. Drever 120. Byggt av TraktorArvid och RISE







Det krävs ett helt nytt sätt att tänka för att lösa de problem som vi skapat med det gamla sättet att tänka.

# 5

## snabba frågor till...

... **Emma Wogel**, koordinator för Södermanlands regionala livsmedelsstrategi.



## Hur ser den sörmländska produktionen ut och vad kan vi äta vid en kris?



### Hur ser sörmländsk försörjningsförmåga ut idag?

Vid en potentiell isolering från resten av Sverige och världen kan Södermanland försörja sin befolkning till 36 % om vi fortsätter med samma konsumtionsmönster som innan krisen. Sörmland har dessutom mycket goda förutsättningar för att öka sin hållbara livsmedelsproduktion, vilket skulle möjliggöra att vi kan tillgodose länets behov av livsmedel både nu och i framtiden. Hela 23 % av länets yta utgörs av jordbruksmark, en högre siffra än det nationella genomsnittet på 7 %. Här finns möjligheter att öka både den småskaliga och hantverksmässiga livsmedelsproduktionen liksom den stora volymproduktionen.

### Om Södermanland blir isolerat, vad skulle vi äta?

Södermanland är idag självförsörjande på vete, havre, slaktkyckling och griskött. Faktum är att vi producerar hela 10 472% mer vete och 2158% mer havre än vad vi normalt konsumerar. Vi skulle också kunna mer än tredubbla konsumtionen på kyckling.

Vi skulle kunna fortsätta äta andra livsmedel, men i mindre utsträckning. Exempelvis skulle konsumtionen av mejeriprodukter, ägg, nötkött och fårkött behöva minskas, men inte upphöra. Sörmländska lantbrukare står för 72% av länets konsumtion av mjölk, 63% av nötköttet, 36% av fårköttet och 27% av ägg.

### Vad skulle vi inte få äta vid kris?

Om vi hamnar i en fullskalig kris och inte kan importera livsmedel från utlandet eller över länsgränserna skulle det påverka vår kost drastiskt. Många av våra basråvaror skulle bli sällsynta eller omöjliga att få tag på. Till exempel, självförsörjningsgraden i Södermanland på matpotatis är endast 5%, tomat är 3%, morötter 0,7% och äpplen 0,3%.

### Hur ser den nationella försörjningsförmågan ut?

Om vi ser till hela Sverige är den nationella försörjningsförmågan ungefär 50 %. Sverige är självförsörjande på potatis, spannmål, ägg, socker och morötter. Dessutom är vi

mellan 70-80 % självförsörjande när det gäller mejeriprodukter, griskött, fågel och lök.

### Avslutningsvis, hur skulle en sörmländsk kriskostmeny kunna se ut?

Vid en totalisolering av Sverige skulle vi kunna leva på en meny av kött och potatis med morotskaka som efterrätt. Den sörmländska kriskosten skulle kunna bestå av matvete med kyckling med en liten skvätt gräddsås. Tyvärr får vi i Sörmland hoppa över efterrätten till vardags men till fest kan vi äta havrekakor med honung istället för socker som sötning.

### Bakgrund till artikeln:

Artikeln är baserad på Rapporten *En hållbar framtid! – Identifierade möjligheter för en hållbar livsmedelsproduktion i Södermanland*, utgiven av Länsstyrelsen i Södermanlands län år 2022. I artikeln är sörmländska konsumtionen beräknad utifrån rikets konsumtion översatt till antal invånare i Södermanlands län. Södermanlands försörjningsgrad är teoretiskt baserad på tillgänglig statistik och tar inte hänsyn till geografisk placering av förädlingsanläggningar.

## Är du inte prenumerant av Aktiv Landsbygds digitala utskick?

Maila oss på [aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se](mailto:aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se) så lägger vi till dig! Du hittar också relevant information på vår Facebook-sida "Länsstyrelsen i Södermanlands län" och på Länsstyrelsens hemsida [www.lansstyrelsen.se/sodermanland](http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland)